

EESTI KIRIKULOO SELTSI KONVERENTSID JA ETTEKANDEKOOSOLEKUD

KONVERENTS „EESTI KIRIKULUGU“ 23. MAIL 1997
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 102

Urmas Nõmmik. Esimene Eestimaa piiskop Theoderich

Tiina Kala. Kiriku funktsioneerimine linnastruktuurides hiliskeskajasse
Tallinna näitel

Andres Andresen. Kirikuvalitsemine Eestimaal 18. sajandil

Veiko Vihuri. Kiriklikud olud ja konfessioonidevahelised suhted Saaremaal
Karja kihelkonnas viimase 150 aasta jooksul

Toivo Pilli. Ühest Eesti baptismi ajaloo periodiseerimise katsest

Egle Tamm. Eesti kirikuarhitektuur pärast Teist maailmasõda

ETTEKANDEKOOSOLEK 30. MÄRTSIL 1998
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 102

Riho Saard. Raamatu „Eesti kirikuajaloo bibliograafia“ esitlus

SUVEPÄEV SAAREMAAL 10. JUULIL 1998 KAARMA PASTORAADIS

Olavi Pesti. Kaarma kogudus Saaremaa kultuuriloos

Õilme ja Raul Salumäe. Vennastekogudus Saaremaal

Riho Altnurme. Eesti kirikud nõukogude perioodil

Jüri Pärtel. Raamatu „Mõnda Kaarma minevikust“ esitlus

ETTEKANDEKOOSOLEK PAUL RODERICH BIDDERI
90. SURMA-AASTAPÄEVA TÄHISTAMISEKS 30. AUGUSTIL 1998
LAIUSE PASTORAADIS

Voldemar Ilja. Sissejuhatav sõnavõtt

Evi Bidder. Minu vanaisa ja Laiuse kogudus

Kristi Salve. Eesti kirikulaul ja Paul Roderich Bidder

Sulev Vahtre. Paul Roderich Bidder

**ETTEKANDEKOOSOLEK „ELULOO JA AJALOO SEOTUS“
1. DETSEMBRIL 1998 TARTU KIRJANDUSE MAJAS**

Marju Lauristin. Eluloo väärtus

Ülo Tonts. Eesti vaimulike paguluses kirjutatud mälestused

Veera Pino. Rudolf Gottfried Kallas – hea poeg, hea vend ja hea isa

Jaanus Plaat. Läänemaa usuelust kogumisekspeditsioonide materjalide põhjal

Margot Õunpuu, Jüri Reemann. Kirikuelu ja inimeste elu saarlase pilgu läbi

Toivo Pilli. Karl Kaups – ühe baptistipastori elukäigust

Edakai Simmermann. Vakantseks jäänud pastorikohtade täitmisest sõja-järgsetel aastatel

**ETTEKANDEKOOSOLEK 25. MAIL 1999
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 102**

Andres Andresen. 18. sajandi kirikuõigus teoorias ja tegelikkuses: Eesti- ja Liivimaa näide

Andrei Sõtšov. Saare- ja Muhumaa õigeusu ringkonna preesterkond 1848–1917. Biograafiline ülevaade

Egle Tamm. Kirikuehitustegevuse ajalis-geograafiline jaotumine ja hoone-tüübid Eesti Vabariigi perioodil 1918–1940

Riho Altnurme. Nõukogude religioonipoliitikast Eestis 1944–1949

**SUVEPÄEV HIIUMAAL 18. JUUNIL 1999
KÄRDLAS TUURU KESKUSES**

Riho Saard. Helsingi Eesti Püha Pauluse kogudus ja selle Hiiumaalt pärit liikmed

KONVERENTS „JOHAN KÖPP 125“
27. JA 28. NOVEMBRIL 1999 TARTU ÜLIKOOLI AULAS
JA LAIUSE PASTORAADIS

- Riho Saard.** Johan Köpp ja rahvakiriku mõiste
Sulev Vahtre. Kirik ja rahvas: Johan Köpp ja Laiuse
Riho Altnurme. Johan Köpp ja Tartu Ülikooli usuteaduskond
Tiit Rosenberg. Johan Köpp ajaloolasena
Pille Valk. Johan Köpp ja kooli usuõpetus
Edakai Simmermann. 20. sajandi eestlastest kirikuõpetajate kujunemislugu
Valter Vaasa. Mälestusi Johan Kõpust
Paavo Annus. Filmi-, foto- ja fonodokumentide arhiivis säilitatavad jäädvustused Johan Kõpust

ETTEKANDEKOOSOLEK 8. MAIL 2000
TARTU ÜLIKOOLI PEAAHOONES

- Riho Altnurme.** Mikko Ketola doktoritöö „The Nationality Question in the Estonian Evangelical Lutheran Church 1918–1939“ esitlus
Tiit Rosenberg. Riho Saardi doktoritöö „Eesti rahvusest luterliku pastorkonna väljakujunemine ja vaba rahvakiriku projekti loomine, 1870–1917“ esitlus

RAHVUSVAHELINE KONVERENTS „EESTI KIRIKULUGU VIIMASEL AASTATUHANDEL“ 19. JA 20. JAANUARIL 2001
TARTU ÜLIKOOLI AULAS JA AJALOOMUUSEUMIS

- Vello Salo.** Avakõne: Nolite timere, pusillus grex! (Lc 12:32)
Otto Hermann Pesch. Thomas von Aquin und Martin Luther: Perspektiven eines kritischen Vergleichs
Damian Skowron. Dominican Spirituality in its Historical Context
Walter Senner. Die Studienorganisation des Dominikanerordens im Mittelalter mit Berücksichtigung Estlands

- Rünno Vissak.** Tartu at the End of the 13th and the Beginning of the 14th Century
- Siiri Rebane.** Geschichte des Dominikanerklosters in Tartu (Dorpat)
- Reinhart Staats.** Bernhard von Clairvaux, die Zisterzienser und das Baltikum
- Heiki Valk.** Rural Chapels in Estonia: Reflections in Archaeological and Folkloric Data
- Tiina Kala.** The Pre-Reformation Ecclesiastical Writings Surviving in Estonia
- Inna Põltsam.** Einfluß der lutherischen Reformation auf den Alltag in Livland
- Piret Lotman.** A Lutheran pastor in an Orthodox land: Heinrich Stahl converting Russian Orthodox population of Ingermanland (1641–1656)
- Nicholas Hope.** The Role of the Lutheran Church in Scandinavia and the Baltic in the 18th and 19th Centuries
- Andres Andresen.** Religious Tolerance in Estonia and Livonia in 1625–1845
- Jouko Talonen.** Herrnhut and the Baltic countries from 1730 to the present: cultural perspectives
- Urmas Petti.** Dorpater Theologe Theodosius Andreas Harnack
- Lea Leppik.** Lehrstühle für römisch-katholische und griechisch-katholische Religionsunterricht in der Universität Dorpat während des 19. Jahrhunderts
- Mikko Ketola.** Relations Between the Estonian and the Finnish Lutheran Churches in the 20th Century
- Veiko Vihuri.** The Question of Orders in the Negotiations of the 1930s between the Church of England and the Baltic Lutheran Churches
- Edakai Simmermann.** The Motives for choosing a Pastor's Profession from the End of the 19th to the Middle of the 20th Century
- Riho Altnurme.** The Form of Piety, the Theology and the Political Attitudes of the Clergy of the Estonian Evangelical Lutheran Church in the 1940's

Mikko Malkavaara. The Dispute between the Estonian Evangelical Lutheran Church and Estonian Lutheran Church in Exile concerning Lutheran World Federation Membership 1947–63

Tiiu Oja. Siegel der Kirchen und ihre Symbolik

Egle Tamm. Die funktionale Veränderung der estnischen Sakralarchitektur im 20. Jahrhundert – die Bildung des Gemeindezentrums

**ETTEKANDEKOOSOLEK 19. MAIL 2005
TARTU ÜLIKOOLI NÕUKOGU SAALIS**

Janis Tobreluts. EELK arhiivide olukorrast

**ETTEKANDEKOOSOLEK 10. NOVEMBRIL 2005
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOOORIUMIS 307**

Anna-Liisa Vaher. Usuteadlaste konverentsid 1921–1940

Kaisa Kirikal. EELK liturgilise komisjoni tegevusest 1922–1936

Tõnis Kark. EELK noorsootöö areng Eesti Vabariigis 1920–1940

**ETTEKANDEKOOSOLEK 7. DETSEMBRIL 2005
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOOORIUMIS 307**

Riho Saard. Raamatu „Euroopa üldine kiriku ajalugu selle algusest kuni tänapäevani“ esitlus

**SÜGISPÄEVAD 17.–18. NOVEMBRIL 2006
TARVASTU KIRIKLAS**

Priit Rohtmets. Valepastoritest ja nende mõjust kiriklikule elule okupatsioonieelses Eesti Vabariigis

Riho Saard. Eestlane ja luterlus

Diskussioon: Riho Saard. Teoloogilisest sümboolikast

Roland Tõnisson. Norralaste emigratsioon Ameerikasse ja luterlike kirikute asutamine uues ilmas

Urmas Petti. Vagad lood 1832–42 Tartus ilmunud nädalalehes Evangelische Blätter

SÜGISPÄEVAD 30. NOVEMBRIL JA 1. DETSEMBRIL 2007**TARVASTU KIRIKLAS**

Ursula Haava. „Rahva enesevalitsemine ilma jumalata on enesehävitamine.“ Kristlikust Rahvaerakonnast aastatel 1919–1931

Riho Saard. Jeesus ja Uus Testament eestikeelses teoloogilises kirjanduses 19. sajandist kuni Teise maailmasõjani

Anna-Liisa Vaher. Kiriku ja vaimulike roll Tarvastu rahvapärimestes

Andrei Samoldin. EELK ja EAÕK Saksa okupatsiooni ajal 1941–1944

ETTEKANDEKOOSOLEK 25. APRILLIL 2008**TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITROOMIS 312**

Andres Andresen. Eesti ala reformatsiooni periodiseerimisest

Ursula Haava. Leopold Raudkepi ja tema tegevusest kristliku poliitikuna

Ott Ojaperv. Maakeelse õigeusu talitusraamatu kolm väljatootust ehk täielikkusele püüdleva palvekorra juurest rahvakirikliku tarbetekstini

SÜGISPÄEVAD 13.–14. NOVEMBRIL 2008**TARVASTU KIRIKLAS**

Toivo Pilli. „Armas Wend“ – ühest varase Eesti baptismi ajakirjanduslikust katsetusest

Priit Rohtmets. Kirikud ja vaimulike tegevus eestlastest põgenike keskel esimesel pagulasaastal 1944–1945

Marita Paas. Eestikeelne harduskirjandus 18. sajandil ja 19. sajandi esimesel poolel

Kaia Ivask. EELK Puhja kogudus 1940–1991

ETTEKANDEKOOSOLEK 9. APRILLIL 2010**TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITROOMIS 312**

Ursula Haava. Vaimulik „vaimulikkudest piiridest väljas“ – Häädemeeste kirikuõpetaja ja ravitseja Ernst Jäsche

Toivo Pilli. Hillar Palias – kapteni auastmes pastor

Raivo Prank. Eestimaalaste kultuurilistest ja religioossetest kontaktidest Lääne-Euroopa ja Skandinaaviaga enne ristiusustamist. Mõökade inkrusteeringute näitel

Priit Rohtmets. Protestantismi ja reformatsiooni vaim. Kaks mõistet ja kaks tõlgendust luterliku kiriku õpetusliku aluse muutmise kohta 1918. aastal

**ETTEKANDEKOOSOLEK 28. MAIL 2010
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 312**

Mariina Viia. Ülevaade tsistertslaste statuutidest XII sajandil

Toomas Schvak. Mõningaid aspekte riigi ja õigeusu kiriku suhetes 1920. aastate Eestis

Atko Rimmel. Ühing Teadus ja nõukogude religioonipoliitika

**ETTEKANDEKOOSOLEK 26. NOVEMBRIL 2010
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 312**

Mihkel Mäesalu. Paavsti ja tema legaatide roll Taani kuningriigi ja Liivimaa sakslaste vastuolude lahendamisel Eestis aastatel 1225–1238

Mihkel Laar. Kirikuvastane võitlus NSV Liidus 1979–1985. Eesti, Läti, Leedu ja Poola näidetal

Atko Rimmel. EKP ateismikomisjon religioonivastase töö koordineerijana ENSVs

**ETTEKANDEKOOSOLEK 9. DETSEMBRIL 2011
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 312**

Aira Võsa. Vennastekoguduse õnnestunud integratsioonipoliitika: eestlaste palvekirjad saksa vendade eest 1845–1846

Toivo Pilli. Adam Podin – rahvusvaheline baptist

Triin Vakker. Mõningaid aspekte eestlaste rahvusliku narratiivi kujunemisest

ETTEKANDEKOOSOLEK 25. MAIL 2012
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 230

Siiri Rebane. Jutlustamine jutlustajate orduis

ETTEKANDEKOOSOLEK 9. NOVEMBRIL 2012
PÕLTSAMAA KIRIKU LEERITOAS

Riho Altnurme. „Kuldsed kuuekümnendad“ ja luteri kirik Eestis: kokkupõrked ja kohandumised

Marju Raabe. Luterliku kiriku tekstiilid nõukogude perioodil

Tiina-Mall Kreem. Tartu Ülikooli kiriku sisustus Põltsamaa kirikus

Ursula Haava. Ühe kirikuõpetaja võitlused 19. sajandi Liivimaal – Põltsamaa koguduse pastorist Carl Maurachist

ETTEKANDEKOOSOLEK 9. MAIL 2013
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 230

Marju Lepajõe. Martin Lutheri keele- ja hariduskäsitusest

Madis Maasing. Markkrahv Wilhelmi roll Liivimaa reformatsiooniloos

ETTEKANDEKOOSOLEK 29. NOVEMBRIL 2013
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 230

Toivo Pilli. Leide Eesti Evangeeliumi Kristlaste ja Baptistide Koguduste Liidu arhiivist

Mari-Leen Tammela. Kommunistiks küpsemine: vaateid Valter Kaaveri (1904–1946) mõtteilma (aastaist 1922–1930 pärit kirjaliku pärandi varal)

ETTEKANDEKOOSOLEK „KOHALOOLINE PERSPEKTIIV EESTI KIRIKULOO UURIMISES“ 23. MAIL 2014
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 230. LÜHIETTEKANDED KOHALOOLISTE RAAMATUTE AUTORITELT JA TOIMETAJATELT

Merle Prass-Siim. „Piiskopi ja keisri kaitse all. Paldiski Nikolai kogudus 1769–2012“, autor

Üllar Salumets. „Urvaste 600-aastane kirik“, koostaja

Janis Tobreluts. „Simuna kirikukroonika 1691–1919“, toimetaja

Toomas Schvak. „Nõmme Ristija Johannese kogudus: uurimus Tallinna Nõmme õigeusu koguduse ja kiriku 90-aastasest ajaloost“ ja „Õigeusk Võrtsjärve kallastel: Rannu Issanda Jeruusalemma Minemise koguduse ja kiriku lugu“, autor

ETTEKANDEKOOSOLEK 15. MAIL 2015

TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITORIUMIS 230

Tiina Kala. Tuntud ja tundmatud keskaegse Liivimaa religioosses kirjasõnas

Ivika Rande. Kuradi kujutamine Jacobus de Voragine „Kuldlegendis“

ETTEKANDEKOOSOLEK 29. OKTOOBRI 2015

TALLINNAS PÜHA PLATONI NIMELISES EAÕK KIRIKUKESKUSES

Toomas Schvak. Õigeusklikud ja õigeusu kirik 1920.–1930. aastate Eesti ajakirjanduse pilgu läbi

Linda Lainvoo. Õigeusu materjali roll riikliku kultuuripärandi osana

Priit Rohtmets. Territooriumita territoriaalkirik. Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku õiguslikust järjepidevusest paguluses

EESTI JA SOOME KIRIKULOOLASTE ÜHISSEMINAR „EESTI JA SOOME KOOSTÖÖ – KIRIKUD JA KIRIKULOOLASED“ 30. MAIL 2016

TARTU ÜLIKOOLI SENATI SAALIS,

PÜHENDATUD 1996. AASTAL TARTUS TOIMUNUD EESTI-SOOME KIRIKULOOLASTE KONVERENTSI 20. AASTAPÄEVALE

Jukka Yrjölä. Across the Sea: The Relations between the Finnish and the Estonian Lutheran Churches during the Inter-war Period

Mikko Ketola. The Holy See and Estonia between the World Wars

Kristel Engman. To Assist and to Educate: Some aspects of Educational Cooperation between Estonian and Finnish Lutheran Churches during the Cold War

Toivo Pilli. The Relations between Estonian and Finnish Free Churches Before and After Estonia's Regained Independence

ETTEKANDEKOOSOLEK 2. JUUNIL 2017
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 230

Juhan Kreem. Peateed ja põiktänavad. Tähelepanekuid Liivimaa reformatiooni historiograafia kohta

ETTEKANDEKOOSOLEK 22. NOVEMBRIL 2017
TALLINNA ÜLIKOOLIS

Tõnu Tannberg. Rahvusküsimus 1917. aasta Vene revolutsioonis

Irina Paert. The church revolution in Russia and in the Baltic provinces

Riho Saard. Luterlaste 1917. aasta koosolekud ja kongressid Eestis. Kirik vormimuutuse otsinguil: Eesti vabakirik *versus* Eesti vaba rahvakirik *versus* vaba rahvakirik Eestis

ETTEKANDEKOOSOLEK 24. MAIL 2018
TARTU SALEMI KIRIKU SEMINARIRUUMIS

Merilin Kiviorg. Kiriku ja riigi suhteid reguleerivatest seadustest Eestis 100 aasta lõikes

ETTEKANDEKOOSOLEK 17. OKTOOBRIIL 2018
TALLINNAS EELK USUTEADUSE INSTITUUDIS

Jüri Kivimäe. Kuidas lugeda Georg Müllerit?

ETTEKANDEKOOSOLEK 10. MAIL 2019
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 230

Piiskop Makarios (Griniezakis). Ukraina õigeusu kirik: ajalugu ja tänapäev (ettekannet vahendas Mattias Palli)

Immanuel Volkonski. Nõukogudeaegne kristlik kirjandus

**ETTEKANDEKOOSOLEK 1. NOVEMBRIL 2019
TALLINNA TOOMKIRIKU KÄÄRKAMBRIS**

Veikko Varik. Täiendusi senisele eestlaste 17.–18. sajandi matusekultuuri puudutavale narratiivile

Merike Kurisoo. Kirikuruumi ja pildikultuuri muutumisest katoliiklikust luterlikuks varauusaegses Tallinnas

**ETTEKANDEKOOSOLEK 4. DETSEMBRIL 2020
TALLINNAS EEKBL KÕRGEMAS USUTEADUSLIKUS SEMINARIS**

Tiina Kala. Kirikuloo käänuline tee läbi Tallinna ajaloo üldkäsitluste

Tiina-Mall Kreem. Miks ja kuidas uurida ja tutvustada vana kirikukunsti 21. sajandil

**ETTEKANDEKOOSOLEK 28. MAIL 2021
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 307**

Meelis Friedenthal. Haigused ja teoloogia

Merilin Kiviorg. Usuvabadus ja pandeemia

**ETTEKANDEKOOSOLEK 20. MAIL 2022
TARTU ÜLIKOOLI PEAHOONE AUDITOORIUMIS 230**

Madis Maasing. Liivimaa piiskoppide ja Rooma sidemed reformatsiooni alguskümnenditel